

201

111

111

111

ас ба
МІКОЛА ХВЕДАРОВІЧ

Ба 46408 *ор 1932*
955

Р Ы Т М Ы

Б 46408
ВЫДАНИЕ ДРУГОЕ
ПЕРАРОБЛЕНАЕ І ПАПРАЎЛЕНАЕ АЎТАРАМ

Ба

Бел. дзеяж

1994 г.

322
~~322~~

113
5

Л І М
Д Э Я Р Ж В Ы Д Б Е Л А Р У С І
МЕНСК

Рэдактар *Платун*
Тэхнічнае афармленьне *Ул. Сокалава*.

Здана ў друкарню 18/V—32 г.
Падпісана да друку 28/V—32 г.

25.11.2009

Зак. № 1194. Тыраж 3000. (3¼ арк.). Галоўлітбел № 1391.

Друкарня імя Сталіна

Р И Т М Ы   Д З Ё Н

I

*Сіла і творчасць
Няспынная моладасьць,
Цвёрдыя мускулы,
Рукі закасаны...*

СТАЛІНБУД

Мацней загартоўвайце дух
У творчым разьбегу дзён.

Правады гудуць,

Правады гудуць,

Энэргіяй

Рабочых

Калён.

Сілай ударных

Брыгад

Фабрык узьняты

Строй.

Ў бой авангард,

Ў бой авангард!

Ў апошні

рашучы бой.

Волат,

Што сэрца

Агонь,

А кроў —
Энэргія ток,
Рэжа сталёвы конь,
Багну—сталёвы конь,
Чорнае золата —
Торф.
Сьвята індустрыі
Дзень,
Фабрык,
Заводаў
Гуд.
Наша дзіця —
Сталінбуд
Наша імя —
Сталінбуд
Праца брыгад —
Сталінбуд.
Новай краіны дзень,
Сьвеціць яго прамень.
Высушым багну балот,
База энэргіі —
Торф.
Топак
Пражэрны рот,
Топак
Магутны рот,

Высушыць багну балот,
Хай-жа на сотні

Вёрст

Дружна

Гудуць правяды.

Гэта

Магутны рост,

Гэта

Сапраўдны рост—

Творчы запал

Маладых.

Працу ўдарных брыгад

Вітайма

Оркэстрам гудкоў.

Мы авангард,

Мы авангард,

Новых і сьветлых вякоў.

2-Х—30 г.

Менск.

УЗДЫМАЙСЯ БУНТ...

Ўздымайся, бунт
Поэтавых імкненьняў,
Запал жыцьця,
Спалі мой творчы сум...
Прыдзі, прыдзі,
Вялікі творчы гэні,
Каб разам апяць
Вялікіх дзён красу!

Я хочу жыць,
Хачу ў жыцьці змагацца,
Хачу злучыць жыцьцё
Ў адзіны творчы рух.
Каб іскрамётамі
Гарэла мая праца,
Каб творчы мой запал
Ніколі не патух.

Каб разам церабіць
Шляхі да прэстай мэты,
Каб пот і кроў праліць
За справу тых ідэй..
Каб словы палкія
Пявучыя паэты
Ўзьнімалі творчы дух
І сілу ў людзей.

Я моладасьць аддам,
Аддам юнацтва сілу,
Аддам сваё жыццё
Прыгожым сьветлым днём,
Каб ліхалецьце нас
Ніколі не скасіла,
Каб стрэхі нашых хат
Ня драла груганьнё.

Няхай мая рука
Шліфуе гукі песень,
Няхай мой творчы дух
Ўзьнімае слоў імпат..
Я з радасьцю пайду
Да новага прадвесьня,
Каб песняй прывітаць
Бурлівы наш сусьвет.

Я ўсё жыццё аддам
За гэту перамогу,
Гатоў на сьмертны бой
Пайсьці пад першы кліч.
Ўздымайся, маладосьць!
Шырэй, шырэй дарогу,
Глянь, хмары Захаду
Сьцяною залягі.

Хай скамянею я,
Хай лепш замоўкнуць струны,
Калі пявучы рытм
Ў грудзях ахрыпне зноў...
Хачу няспынна йсьці
Да сьветлае Комуны,
Да сьветлых блізкіх нам
Нязнаных берагоў!

Гары агонь
Поэтавых імкненьняў!
Запал жыцьця,
Спалі мой творчы сум!
Прыдзі, прыдзі,
Вялікі творчы гэні,
Каб разам апяць
Вялікіх дзён красу.

НАШЫ ДНІ...

Хрыплы звон замоўкнуў на званіцы.
На дзвях царквы вісіць замок.
А калісь, плялі тут нябыліцы,
І туманіў людзям вочы змрок.

Нашы дні бунтарскія няшчадны.
Што ні дзень —
Мінаем сотні міль.
Бураломы крышаць на дарогах
Дурнап'ян, калючы чарнабыль.

Вось царква была —
Цяпер руіны:
Новае эпохі гэта ўзмах.
Вось кладуць апошнія цагляны
І будуць новы моцны дах.

Колькі сілы ў гэтым будаванні,
Колькі веры ў радасць новых дзён!

Распасьцёрлі крыльлі рыштаваньні,
Каб прайсьці апошні рубікон.

Хіба-ж голува ў змаганьні хто пахіліць?
Хіба-ж зьменіць цьвёрды, смелы крок?
Паднімаюць вышай
Рыштаваньні крыльлі,
І агнём палае творчы зрок.

Кожны ўзмах —
Бліжэй да яснай мэты:
Новы крок ў нязнаную пару...
Так сказаў Дзевяты Звезд Саветаў,
Так сказала маці-Беларусь.

17-V—1929 г.
Менск.

ШЛЯХ ПЕРАМОГІ

Кіпі-ж ты, маладосьць,
Ўздымайся ў парываньнях,
Бадзёрым поступам
Мы крочым ў новы сьвет.
Яшчэ прад намі дні
Магутнага паўстанья,
Якога ўявіць
Ня можа чалавек.

Ня нам спускацца
Ў тухлыя нізіны,
Дзе мокнуць у віне
І ноцёмках ідэй.
Прад намі простыя
Цьвятлівыя пуціны,
І мы мільёнамі
Да мэты ўпарта йдзем.

Якое шчасьце
Будаваць і верыць,
Якою радасьцю
Здабыты новы крок.
Як добра напаткаць
Прыкметы новай эры,
Як добра пазнаваць,
Што з намі йдзе народ.

Як блізкі успамін,
Як водгукі былога,
Сьвідруюць галаву
Змаганьня міражы.
Браткі-таварышы!
Здабыта вельмі многа,
Комуна не памрэ,
Комуна будзе жыць!

Я чую крок жыцця,
Комуны гэта гімны,
Ў мільённых шэрагах
Згуртованых людзей.
Як сымбаль перамог,
Як шчырасьць успамінаў,
Павабным поступам
Яна да нас ідзе.

Няхай гарыць запал,
Гартуйце волю й сілу,
З маленькай іскаркі
Разьдзьмуць вятры агонь,
Наперад, партыя —
Магутнейшы асілак!
Яшчэ наперад,
Крок за рубікон.

Мы верым у будучнасьць,
І ў нашу перамогу
Хто слабы ў нас,
Пакінь паходны строй.
Ніколі мы
Ня станем з паўдарогі
Прад новаю
Нязвыклаю гарой.

Мы словы Леніна,
Маланкі агнявья,
За гонар пранясём
Пад усхліпы навальніц.
Няхай шумяць вятры,
Няхай віхура вые,
Нас клічуць ў даль
Прызыўныя агні.

Браткі-таварышы!
Ў машынным звонкім гудзе,
Ня будзе Беларусь
Лапцюжнаю стаяць.
Няхай магутныя
Ўзрастаюць Сталінбуды,
Няхай у новы век
Краіна йдзе мая.

Кіпі-ж ты, маладосьць,
Ўздымайся ў парываньнях,
Бадзёрым поступам
Мы крочым у новы век.
Яшчэ прад намі дні
Магутнага паўстанья,
Якога ўявіць
Ня можа чалавек.

18-I—1929 г.

ГОЛАС ДЗЁН

О, ня стрымаць!
Адходзяць дні старыя,
Як ня стрымаць
Эпохі новай рух.
Бо хутка нанавя
Запаліць індустрыя
Над Беларусьсю
Новую зару.

Магутнымі гудкамі
Электрастанцый,
Абудзіць ціш
Засмучаных балот.
І новых дзён
Сталёвыя паўстанцы,
Ў краіне зрабяць
Пераварот.

О, сьветлы дзень!
О, радасьць неабсяжна,
І моладасьці прыць
Нікому не дагнаць...
Я ў ногу йду
З эпохаю адважна,
Вучыцца
І перамагаць!

Хай голаву злажу
Упарта ў цяжкай працы,
Ні кроку ад жыцьця!
Сягонья лёзунг мой.
Я не хачу
Двудушных дэкларацый,
Падпісываць
Дрыжачаю рукой...

О, ненавіджу я,
І як нікчэмна гэта,
Тварцы прыгожых слоў
І твораць ночы жуць.
Таварышы спаткнутага поэта
Гатовы ў бяздоньне
Падапхнуць.

Абы за шылдай
Новых дэкларацый
Хавалася двудушша і мана.
Тварцы і геніі
Усіх фальсіфікацый
Ў душы ў вас
Пацёмкі бяз відна.

Куды мкнецеся вы,
Ў ідэйным бездарожжы
Бесчалавечнасьці,
Схаваўшы ўласны твар,
Тварцы і геніі!
На новых, сьветлых пожнях
Патрэбен нам
Поэта і змагар.

Бо стагалосы гул
Магутнай індустрыі,
Абудзіць ноч
Засмучаных балот.
І новых дзён
Сталёвая стыхія,
Ў краіне зробіць
Пераварот.

О! ня стрымаць...
Адходзяць дні старыя,
Як ня стрымаць
Эпохі новай рух.
Сталёваю рукой
Запаліць індустрыя
Над Беларусьсю
Новую зару.

7 VIII—1929 г.
Менск.

ПАБУДОВА

Ў гэтым шуме,
Ў гэтым звоне,
Ў гэтай цяжкай,
Пылкай працы
Павыросталі сягонья
Дум вясёлкавых
Палацы.
Сталь,
Бэтон,
Жалеза,
Камень,
І напружнасьць
Сілы творчай...
Мы ўласнымі рукамі
Ўздываем рух—вытворчасць:
Сіла—сіле
На падмогу,
Камень з каменем—
Падмурак.

Мы пракладваем дарогу
Хоць шалее —
Плача бура.
Хай скавыча,
Хай сьвідруе,
Хай пужае ночы сьлепасьць.
Мы будуем,
Пабудуем
На мяжы сусьвету
Крэпасьць.
Толькі крок
Сьмялей!
Напружней!
Мускул з мускулам —
Зьяднана.
Праз завеі,
Холад,
Сьцюжы
Надыходзіць
Сьветлы
Ранак.
Плачуць пілы,
Гнуцца рэйкі,
Пахне вапна,
Цэмэнт,
Гліна.

І мінаюць небясьпекі
Новы,
Моцны
Наш будынак!
Ў гэтым шуме,
Ў гэтым звоне,
Ў гэтай
Цяжкай,
Пылкай працы,
Павыросталі сягонья
Новага жыцця
Палацы.
Мы-ж ня станем
Ў паўдарозе
Працай новай
Сьвецяць вочы,
Крок за крокам —
Пераможам
Праз магутную
Вытворчасць!

4-IV—29 г.

А ЗАЎТРА НАРОД УВЕСЬ ПАЎСТАНЕ

З Заходніх палёў
Беларускай зямлі
Ўспрыймаю таемныя гукі:
Краіна!
Краіна!
Сыноў павялі
На ганьбу,
На зьдзекі,
На мукі.

Ад панства патолі
Ня хочуць яны,
Ў змаганьні іх лепшая доля.
І з ранку да ночы
Зьвіняць кайданы
Жалезныя путы няволі.

На Захадзе хмары,
На Захадзе ноч,

І цёмна ў закураных хатах.
А панства найлепшых
Краіны сыноў
Саджае ў турмы, за краты.

І дзікія гукі
Галодных ратоў
Народ на паўстаньне склікаюць.
Дык дзе-ж наша сіла,
За што і пра што
Паны Беларусь распінаюць?

Мы ведаем спадчыны
Слаўныя дні,
Гісторыя ў кнігах сягонья.
Гарэлі змаганья
Пажары-агні,
За волю працоўных,
За долю.

Паслухайце-ж слова
Паўстанцкага ўзмах,
Запал агнявога пісанья:
Што воля ніколі
Ня прыдзе сама,

Што воля даецца
У змаганьні.

Што лепш у турэмнай
Халоднай багне,
Чымсь заўжды гібець
У няволі.
І лепш прад народам
Ў пятлі скарчанець
І ў бойцы загінуць
На полі.

Дык блізіцца час
Агнявых навальніц
І чутны мне водгукі
Стрэлу.
Я веру,
Ён вызваліць роднай зямлі
Панамі спаганена цела.

Ўздымаюцца буры,
Ракоча вада,
То блізіцца сьветлае раньне.
Хай ўчора загінула ўся грамада,
А заўтра народ увесь паўстане,

Хай край у няволі,
Хай стогне наш люд,
Ўсё-ж сонца ўздымаецца вышай.
Навалы і буры
Ўстрывожаць зямлю,
Руйнуючы сьцены Лукішак.

З Заходніх палёў
Беларускай зямлі,
Ўспрыймаю мне блізкія гукі:
Краіна!
Краіна!
Сыноў павялі
На ганьбу,
На зьдзекі,
На муку.

БАЛЯДА

Памяць—кніга вялікіх спраў
Перакажа, раскрыве нам,

Што захована наглуха там—
Перажыткі і радасьць і страх.

Ў гэтай спадчыне многа слоў
Разнастайныя песьні наўзьдзіў.
Ў гэтай спадчыне многа паслоў,
Хто па сьцежках геройскі хадзіў.

Ў кнігу ўпісана многа імён,
Ў кнігу ўпісан і наш батальён,

І ўпісаны там без маны,
Ўсе героі вялікай вайны.

І выпадкам адзначаны ліст:
„Ўсе героі сям‘і ляглі.

І ніякіх у іх адзнак
І ніводнага з іх не пазнаць. —

Зноў запісана ў кнізе той
— Мы за край паміралі свой,

Покуль волі ўзышла зара,
Ня пускалі драпежных зграй.

Перад сьмерцю старэйшы сам
На паперы кроўю пісаў:

— Прачытайце і марш у паход.
Прачытайце і марш на Заход,

І галёпам у замучаны край,
Дзе так многа драпежных зграй.

Дзе сьлязамі і кроўю зямля,
Ад канца да канца падплыла.

Адшукайце—там ёсьць чалавек,
Адшукайце—там ёсьць дарагі
І з разьбітай яго галавы
Выдзяўбаюць вароны мазгі.

Недапісана . . . . .
. . . . .
. . . . . Ён капітан . . . . .
Зноў прапушчана некалькі слоў .
. . . . .

Наша матка ўмірае ад ран,
Загубіўшы сваіх сыноў“.

Вось на гэтым і скончан ліст,
Вось такім я яго знайшоў.
Пахваліў камандзір чакіст,
Адказаў „корашо, корашо“.

Прачытаўшы байцом данос,
Прачытаўшы ў паўголаса сам.
Запытаў фуражыра
— Авёс!
Каб хапіла для коняў аўса!

Уміраў запусьцелы сад.
Ападаў парыжэлы клён.
Прагучэў камандзіра загад:
— На сьвітаньні ў паход батальён.
(Бараніў тады полк наш Урал,
Наступаў там адзін генэрал).

І ў глухую нямую ціш
Галасы прашапталі:
Їсьці!

А праз пару хвілін, як адзін,
Правяраў баявы карабін.

А праз пару яшчэ гадзін
Спачывалі ўсе, як адзін.

Толькі клён галавою трос
І жавалі коні авёс,

Прачуваючы новы бой,
Прачуваючы новы строй.

І ападалі з клёнаў тых
Залатое ўбраньне—лісты.

Памяць—кніга вялікіх спраў
Перакажа, раскрые нам,
Што захована наглуха там —
Перажыткі і радасьць і втрах.

ВОРАГАМ

Я перайду гэту бросьню і гніль
Сьмела! Што будзе—то будзе!
Палкія вочы—маланкі агні,
Сэрца—вулькан неспакойны ў грудзях.

Дзікія цэрні пасьцерлі пырай,
Чорныя здані выходзяць палохаць,
Грудзьмі ўтарнуем дарогу сабе,
З сьцежкі манлівай, зарослай і вохкай.

Сілы ў нас хопіць. Адвагаю рук
Мур узьнімаем комуны сусьветнай...
Я, як і кожны, жаданьнем гару
Ў бойку за нашу агульную мэту.

Кожны ўзмах пролетарскай рукі,
Кожны ўдар ўсеагульнай пульсацыі

Рухае нас праз стагодзьдзі вякі,
Сілай нязнанай электрафікацыі.

Хай туманы, хай прарэзьлівы крык
Рынуцца зноў патаемна і нішкам,—
Вочы ня міргнуць, і мы змагары,
Сьцяг залаты ўзьнімаем ўсё вышай.

Хай сабе бойка, атака з атак,
Шэрагі шчыльна найменшай дыстанцыі..
Гляньце! Гарыць перамогі маяк
Нашай славутай пяснярскае станцыі.

Чуйце! Гавораць мільёнамі кніг,
Вуснамі нашых прарэзьлівых дыкцыі...
.....

Чуецце! Нат' не адступім на міг
Мы з баявых і славутых традыцыі.

Слова да слова—і звонкая сталь
Звонам зьвініць пераможнага гарту.
Чорныя гады, спраўляючы баль,
Ставяць сваё існаваньне на карту.

Сілы ў нас хопіць. Адвагаю рук
Мур узьнімаем комуны сусьветнай...

Я, так як кожны, жаданьнем гару
Ў бойку за нашу агульную мѣту.

І перайду гэту бросьню і гніль,
Сьмела! Што будзе—то будзе!
Палкія вочы—маланкі агні,
Сэрца—вулькан неспакойны у грудзях.

3-VIII—1929 г.

Менск.

Торф

Сіла і творчасць—
Няспынная моладасьць,
Цьвёрдыя мускулы,
Рукі закасаны.
Вясною пяшчотнаю,
Восеньню з холадам
Вочы праменныя,
Сьветлыя, ясныя.

Межы імкеньняў
Зруйнованы начыста,
Сіла разгону
Бязьмерна, бясконца.
Вось і дасяжнасьць
Упэўнена, значыцца,
Вось і дарогі
Асьветлены сонцамі.

Вось і адшуканы
Скарбы багатых,
Багнаў, балотаў
І дзікіх імшарнікаў.
Там, дзе нядолю
Нам ворагі сваталі,
Белыя банды
Паноў і абшарнікаў.

Чорнае золата,
Чорнае золата,
Скарбы багатых
Множаны вечнасьцю.
Новай індустрыі
Волаты, волаты
На Беларусі
Гараць электрычнасьцю.

Ўсё гэта сіла
Юнацтва бадзёрага,
Ўсё гэта цьвёрдасьць
Сталёвасьці шэрагаў.
Хай сабе шкодніцкі
Погляд у ворага,
Мы не адступім
І на'т на паўшэляга.

Ражце рыдлёўкамі
Чорнае золата,
Глыбей і глыбей
Капайце рыдлёўкамі.
Гучным ударам
Стотоннага молата
Куйце жалеза
Індустрыі коўкае.

Кроўю і потам
Здабыткі дасягнуты
Сілай агульнай
Злажылі фундаманты,
Цьвёрдыя мускулы
Зараз напрагнуты:
Хто з нас з рыдлёўкаю
Хто з нас з атрамантам.

Толькі няспынна,
З імкненьнем вытворчасьці,
Ногу трымайце!
Раўненьне з сучаснасьцю!
Ў муках сьмяротных
Старое ўжо корчыцца.
Нашыя-ж вочы
Адзначаны яснасьцю,

Куйце-ж жалеза
Індустрыі коўкае,
Гучным ударам
Стотоннага молата,
Рэжце рыдлёўкамі
Чорнае золата . . .
. . . . .
Чорнае золата,
Чорнае золата.

МЕНСК

І гімны і мөлёдыі ва ўсякага па-своему,
Вось толькі я ня ведаю, пра што мне запяць.

Ці мне пяць аб прадзедах,

Ці мне пяць пра новае.—

Ці славіць твой на захадзе палаючы маяк?

Па-моему, па-простаму, заву цябе сталіцаю,
Ніяк-жа па-інакшаму назваць я не магу.

Яшчэ заву чырвонаю

Савецкаю станіцаю—

Любімаю і роднаю, і ў цьвеце, і ў сьнягу.

Люблю твае я вуліцы вясёлыя і хмурыя,
О, колькі гора цяжкага тваё жыцьцё зьнясло!

Муры твае высокія,

Высокія, панурыя,

Хаваюць аб мінуўшчыне пагардных многа слоў.

Таму вясною ў зелені, цяпер у бель асьнежаны,
Такі-ж вясёлы, радасны,—люблю муры твае.

Прышоў к табе я з шэрані,
Прышоў к табе прыніжаны—
Дзе гора сьветлай радасьці па-своёму пяе.

І гімны і мэлёды ва ўсякага па-своёму,
Таму-ж і песьня першая, табе, цяпер мая.

Успомню нашых прадзедаў
І песьняю па-новаму
Праслаўлю твой на захадзе палаючы маяк.

1927 г.

Тыфус

Стойце, таварышы!!
Ходу няма,
Вокны забіты
І дзьверы.
Тут зараз нязваная
Госьця чума,
Сьмяротных мільёны
Бактэрыі.

Вось яны лезуць
Праз шчылі вакон,
Чорнаю хмарай,
Нязлічана многа.
Вось яны страшных
Мільёны імён—
Сымбаль перасьцярогі.

Вось яны крокі
Людзкае бяды,

Щчупальцы пушчаны,
Толькі каторага?
Кожная кропля
Сырое вады
Ядам атручана
Ворага.

Гэты падкошаны
Падае ніц,
Гэты у муках вялікіх
Ахвярай.

Беце-ж трывогу—
Зьбірайся тушыць
Промін людзкога
Пажару.

Клічце сюды
Баявых дактароў,
Стаўце навокал
Бар'еры.

Пад мікроскопы
Гарачую кроў,
На барацьбу
З бактэрыяй.

Хай-жа пульсусе
Энэргіі рух,
Мускулы покуль

Захоплены прагаю.
Кривязвароту
Вялікі круг,
П'юць капіляры
З валікаю смагаю.

Каб разгараўся
Жыцьцёвы пажар,
Каб палымнела
Юнацтва ружовасьць.
Сэрца няспынны
Вялікі змагар,
Так, як няспынна
Бунтарства і моладасьць.

Бо кожная шлунка
Давала адбой,
Цесна сышліся
Каморкі матэрыі.
Каб разгараўся
Нябачаны бой
З самай маленькай
Тыфознай бактэрыяй.

21-XI—29 г.

Менск.

ДЗЬВЕ БАЛЯДЫ

*Прысьвячаю Рафалу Гросу, які
загінуў у бойцы пад Варшавай.*

І
Вясна. Пачарнелі сьляды
На счарсьцьвельым зімовым сьнягу.
І цурочки бурлівай вады
На пратораны шлях пабягуць.

Бязумоўная-ж праўда адна:
Дзень адзіны і ноч адна.

І праходзяць чародкай яны,
Нібы стокі вясновай вады.
Перажыткі-ж нязьменны адны
Фіксавала іх памяць—гады.

Самы блізкі ў мінулым герой
Паўстае ў ваччу прада мной.

Нібы ў хмарных туманах ідзе
І нясе свой геройскі багаж.
Ён бягучага дня маладзей,
Хоць вялікі жыццёвы стаж.

Ён славу ты нязьменны герой
І цяпер паўстае прада мной.

Чую вільгаць Варшаўскіх палёў
Дарагіх недаказаных слоў...

Памяць кнігу кладу на стол—
Прада мною дваццаты год.
Кліча, кліча ў славу ты паход,
Баявы вартавы комсамол.

А ў ячэйцы такі загад:
— Ня здымаць рукі з курка!

І ня плюшчыць юнацкіх вачэй,
Покуль вораг ня сьпіць яшчэ!..

Так, у гісторыі шмат чаго
Засталося для скарбаў магіл.
Не забуду-ж цябе аднаго,
Мой таварыш і друг, Рафаіл.

Ночы цёмнай спадала цень,
І другі нараджаўся дзень.

Рафаіл паміраў ад ран—
Сьвежы вырас у полі курган.

Я ня ведаю, як назваць
Гэту блізасьць бяз меры і канца...
Сёньня вырасла мята-трава
На гарачай крыві байца.

Рафаіл, Рафаіл, Рафаіл!
На чужой пахаваны зямлі.

Твой таварыш і друг дарагі
Чыкільгае цяпер без нагі...

Ах, гады, завірухі гады
І слаўтая існасьць падзеяй...
Мне здаюцца твае сьляды
Дзе ня ступіш, куды ня йдзеш.

Дзе ты зараз, слаўты герой,
Дзе ты зараз, паходны строй,

Дзе слаўтыя, буйныя дні
Завірух, агнявых навальніц?!

У ЯЎЛЕНЬНЕ...

I

Дванаццаць гадзін
Празванілі званы,
Глядзіць цішыня
Праз чатыры вакны.

Плюшчацца стомлена вочы
Хочаш—ня хочаш?!

Момант.

Спыняецца змучаны зрок...
Чыйсьці знаёмы халодны крок.
Лёгка кранаюцца пальцы...
Ўстаньце, Мікола,
Ўстаньце!
Хіба-ж ня чулі апоўначы зvon,
Ўстаньце!

Чакае другі эскадрон.
Чуеце, ірзуць як коні
Перад паходам сёньня.

Чую, сапраўды страмёнаў лязг,
Пад капытамі хлюпоча гразь.
Поўнач.
Шукаю зброю,
Цемру лаўлю рукою.

Дзе мая шабля?
Дзе мой наган?
І перабітая зьвісла нага...
Чую паходную песню,
Душна мне,
Цесна мне, цесна...

Годзе чакаць.
І крануўся строй.
Ноч. Цішыня.
І пусты пакой.
Ціха шапочуць клёны,
Звоняць падковамі коні.

Стойце!
Рукамі лаўлю цішыню,

Вочы гараць,
Прыпадаю к вакну,
Бачу—падрэзаны крыльлі—
Падае трупам асілак.

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Што гэта?
Можа юнацтва агонь?
Моцна баліць галава ад яго.
Ранак бліскуча-сіні...
Дзевяць прабіў гадзіннік.

25-V—1929 г.
Менск.

● ПОЭТИЧНІЯ ЗАПІСКІ ●

II

*Нам, прайшоўшым бураломы,
Прыпадаўшым долу нізка,
Будзь блізкай і знаёмай
Поэтычная запіска...*

Быццам хтось жартуе сёньнячы са мной,
Падышоў, пастукаў ціханька ў вакно.

І крануўшы дзьверы мёртваю рукой,
У душы парушыў цішыню, спакой.

Думаў, самы блізкі зноўку да мяне,
Мільганулі цені-казкі на сьцяне.

Падышоў і бачу—мёрзлае вакно,
І нікога нават ў полі ня відно.

Мусіць, позна сёньня і ня хутка рань,
За дзьвярмі нікога, мабыць гэта здань?

Ах, якая крыўда, і які экстаз...
Нехта сёньня маніць ўжо каторы раз.

Сам я вінаваты, нечага злаваць,
Ды баліць з бяссонья моцна галава.

Мабыць, позна сёння і ня хутка рань?
За вакном чаканая прамільгнула здань.

Сьнежань, 1927 г.

ЛІРЫЧНАЕ АДСТУПЛЕНЬНЕ

Кінь сваю задумнасьць і трывогу,
Выйдзі ў гэты сьнежны, белы сад.
Паглядзі, прыгожасьці як многа,
Што і ў вершах нат' ня лёгка апісаць.

Бач, як моладасьць гуляе у пяраймы,
Нібы стокі грунтавых крыніц.
Мы пакуль знаёмыя ня вельмі,
Ўсё-ж ня хочу над табою кпіць.

Нібы новае і палкае каханьне,
Ты ўзбудзіла парываньне зноў,
І глядзіш прыгожым сьветлым раньнем
Праз сваё вялікае вакно.

Ты далёкая зусім і дарагая,
Кволая такая, нібы сон.

Ні яка лірыка другая
Ня ўзбудзіць песенны агонь.

Ты паслухай, як жыцьцё нас кліча,
Каб аддаць прызначаны нам дар.
Каб тваё прамудрае вялічча
Сённяячы напэўна разгадаць.

Ў нас ня можа шчырай быць размовы,
Адваротны ў нас дабро і злосьць.
Ўсё-ж вітаю песеннай душою
Палкую такую маладосьць.

Кінь далёкія сьляпыя парываньні,
Кінь пакой нікчэмнасьці і зла.
Паглядзі, як сьветла гэтым раньнем
За мяжой мяшчанскага вугла.

Ты марозам,—быццам арабіна
Ў сонечнае раньне на дварэ.
Прызнаюся, лепшае дзяўчыны,
Я яшчэ ні разу ня сустрэў.

Вось таму бяссоньніца такая
Ї ня сплюшчыць стомленых павек.

Блізкая, далёкая і дарагая
І зусім чужы мне чалавек.

Кінь сваю задумнасьць і трывогу,
Выйдзі ў гэты сьнежны белы сад.
Паглядзі, прыгожасьці так многа,
Што і ў вершах нат' ня лёгка апісаць.

Студзень, 1927 г.

Так, жыцьцё бяз меры шпарка крочыць,
І пад бег такі і кругаверць
Небясьпека часта відавочна,
Мы-ж яе ня хочам зразумець.

І тады, пакуль мы балагурым,
Покуль кожны аглянецца з нас,
Пралязае воўк ў авечай скуры,
Ён пралазіць хітры на Парнас.

І прайшоўшы спраўна небясьпекі,
Гэты хітры і ліхі дзялец
Пакідае часта у калеках
Ціхіх і даверлівых авец.

Воўка кормяць, бязумоўна, ногі,
Крытыку-ж, бясспрэчна, важан гэст.
Так, бывае воўк чацьвераногі
Бязумоўна-ж, і двуногі ест.

Мы яму такому часта верым,
А давер'е важна у жыцьці,
І вядзе ён праз такія дзьверы,
Што назад праз іх ўжо ня прыйсьці.

І тады на справе ўсё-ж ня бачым,
Як праўдзіва мудрасьць раньніх слоў,
Называем часта няудачай,
Кажам часта
— Не павязло.

Часта, часта мы не разумеем,
Як давер'е лёгка скарыстаць.
І паверыўшы такому добрадзею,
Можна спатыкнуцца—
І ня ўстаць.

І тады пад шум і балагуры
Гэты хітры і нязваны госьць
Апранае ўжо другія скуры,
І ў зубах другую шчэрыць злосьць.

Я-ж хачу падняць цяпер трывогу
І званіць хачу ва ўсе званы,

Што пралез да нас цяпер двуногі,
Шляхам падхалімства і маны.

Воўка кормяць, бязумоўна, ногі,
Крытыку-ж, бясспрэчна, важан гэст.
Так, бывае воўк чацьвераногі,
Бязумоўна-ж і двуногі ест.

2-XI—1928 г.

Менск.

ТВОРЧАЯ НОЧ

Ціха. Чатыры сьцяны ад пакою
Заснулі яны ў скрыжаваных абоймах.

Паданьні з балонак сухіх калянкораў
Выходзяць, адкрыта са мною гавораць.

Сяброў нязьлічона, сапраўды, наўкола,
Ўсё блізкія людзі, знаёмы іх голас.

— Дзень добры—здарова, таварыш прыцель,
Мы госьці, мы госьці,—ня трэба цурацца!

За стол папрасі—прапануй-жа пагрэцца,
Ты, брат, ганарыцца, ці так нам здаецца?

Ці ведаеш ты, мы нічога ня елі,
госьці наўкола застолья паселі.

Гляджу, і знаёмыя блізкія твары:
Вось гэты таварыш, здаецца, з Бухары...

Ах, цёмнаю ноччу—стральба і акопы...
Пакінуў, здаецца, пад Перакопам...

І вось, нахіліўшыся, шэпча на вуха:
— Таварыш Мікола, паслухай, паслухай...

І чую, шавеляцца вусны блізка:
— Скажы, дарагі, ці паслана запіска?

— Якая запіска?—і памяць застыла,
— Я кінуў запіску з табою ў магілу...

Дык вось што, таварыш, нікому ня верце,
Ніхто ў вашым доме ня знае аб сьмерці...

— Які-ж вы, Мікола, „праўдаівы“ таварыш,
І коцяцца горкія сьлёзы па твары.

— Які-ж вы, таварыш, Мікола, Мікола...
зноў цішыня і нікога наўкола.

І раптам пачуліся дакія гукі...
Нявльчана многа бязногіх, бязрукіх.

І колькі-ж знаёмых—грымяць кастылямі,
На тварах крывава, чорствыя плямы.

Таварыш Мікола, ты-ж быў ваенкомам,
Здарова, таварыш, здарова, знаёмы.

Скажэце, навіны якія на сьвеце,
Відаць, вам спакойна сягоньня живецца?

Утульнасьць, каханьне, пяшчоты ў пасьцелі,
Ня бачым парванай вайсковай шынэлі.

Ня порах, а пахне салодкае цеста,
Скажэце-ж, ці добра служыць вам у трэсьце?

— Сядайце-ж, сядайце, знаёмыя госьці, —
І дрыгнулі цені, і хруснулі коьці.

— Дык сьмейся, таварыш, і толькі ня гэтым,
Ня ў трэсьце цяпер, а лічуся поэтам...

І блізкім жадаць я такога ня мару,
Бо цяжка, таварышы, жыць з гонарару.

Гляджу, разумеюць, гатовы на згоду,
Ўсё-ж тыя, як некалі ў дальнім паходзе.

. . . . .

О, любыя госьці, о, блізкія госьці!
Па сьведзе раскіданы вашыя косьці.

Ах, дальні паход, нязьлічоныя мілі,
Магілы, магілы, магілы, магілы...

І чорныя строфы—на белай паперы
.....
Гляджу, цішыня—прачыніліся дзьверы.

— Ах, любая Соня, ах, здрадніца Соня,
Чаго ты ў такое сьляпое бюссоньне.

Ах, вочы бяздонныя, чорныя вочы,
О, веліч юнацтва! О, шчасныя ночы!

І цень супыніўся, і вусны застылі...
— Мой любы, каханы—вітаньне ад Лілі!

Каханая Соня, далёкая Соня
Туманная даль і прыгожае сеньня,
Ах чыстая, сьнежная, белая Ліля,
О, сіла каханьня, магутная сіла.

— Я чула казалі „туманныя далі“
Скажэце-ж, поэт—ці сапраўды кахалі?
Скажэце, Мікола, скажэце:
Ці ёсьць-жа каханьне на сьвеце?

— Вось слова „каханьне“ жыве і жыло,
Сапраўднага-ж мусіць нідзе ня было...
Коханьне, каханьне,—бяспуцьце,
Жылі і жывуць-жа пачуцьці.

— Вы добры поэт, і гаворыце праўду,
Яшчэ растлумачце сягонья праз здраду:
Прабачце, поэта, прабачце,
Праз здраду яшчэ растлумачце.

— Ну, скажам, вы, Соня, каханьнем кляліся,
З ухмылкаю хітрай, з ухмылкаю лісай.
А ў сэрцы, як-бы па загаду,
Цішком захавалі вы здраду.

А вось вам яшчэ, што ня ступіш,—таварыш;
І міміка здрады застыла на твары.
А пойдзеце разам ў дарогу,
Ён вам падстаўляе ногу.

— Вы добры, Мікола, вы мудры, вы мудры,
Ах, мяккія кудры, шаўковыя кудры.
Мікола, каханы Мікола...

. . . . .
Пакой, цішыня наўкола:

І сьвежыя строфы на белай паперы
Замкнуты на ключ заіржэлыя дзьверы.

Дакладна запісаны моманты, мігі
І сьпяць ў этажэрцы прамудрыя кнігі:

Знаёмых шукаю, і стомлены вочы
Аж творчыя ночы, ах дзіўныя ночы:

НЕАДАСЛАНЫ ЛІСТ

Бачыш, просты зьмены ў жыцці,
Нашы сустраканьні —
Так цяпер далёка.
Ўсё-ж да мэты
Ўпарта буду йсьці,
Без цябе, дружакі-чалавека.

Здрадзіў ты,
А можа нават не,
Можа сьвет сышоўся ў вочы клінам.
Захлынуўся, дружа, ты ў віне,
Нацягнуўшы маску мешчаніна.

Так здаецца,
Праўдзе трэба верыць,
Хоць і лепшае ў спадзяваньні.
Дружа!
Ты ня лясьнеш моцна ў дзьверы
На апошнім разьвітаньні.

Верыш, дружа,
Так цябе шкадую
І тваіх загубленых ідылій.
Ў буру,
Ў дождж,
Ў мяцеліцу ліхую,
Паўстаюць пяройдзеныя мілі.

Можа я ў змаганьні ўсё аддаў,
Можа не,
А ўсё-ж ўсяму карыся.
Я-ж ніколі нават не гадаў,
Што дарогі нашы —
Могуць разыйсьціся.

Што цябе заманіць рэстаран,
Музыка, факстрот
І грошы, грошы.
Для мяшчан цудоўная пара,
Згубіць на спацыры галёшы.

Што з ухмылкай пройдзеш між вакон,
З хціваю ухмылкай новай знаці,
Кажаш ты,
Ў жыцьці адзін закон

Нарадзіцца,
Жыць
І паміраці.

Вам геройства нашай барацьбы
Дзікае такое ўяўленьне.
Тухлыя мяшчанскія грыбы
Глыбака пусьцілі так карэньні.

І так цяжка уявіць сабе,
Што свае прымаеш аплявухі.
Дзе вы, дні гарачай барацьбы,
Новыя мяцелі, завірухі.

Нас ніхто з дарогі не саб'е,
Хоць і глянуў ты з ухмылкай лісьям...
.....
І няма чаго мне пажадаць табе,
Калі нашыя дарогі разыйшліся.

1928 г.

ПРЫХОД МУЗЫ

Ноч, гадзіна, другая да дня,
Пустата, глухата, цішыня,
Любы вобраз, скуль ты, скуль ты!
Вецер страшны, халодны і люты.

А па шыбах шарахае клён,
Мо' ня клён, а прыйшоў паштальён.
Можа з весткамі, мо' з лістамі?
— Ня лісты, а халодны камень.

Вось здаецца знаёмы цень.
Выйсьці стрэць, мо' сапраўды ка мне...—
Што за ліха, сабе я ня веру,
Скамянеў я з пяром над паперай.

Што-ж пісаць, ну аб чым напісаць?
Адкажэце, ня ведаю сам.

Бо на мой, на пісьменьніцкі розум,
Што ні верш—дык жыцьцёвая проза.

Вось пішу, вось ад сэрца пішу,
За дзвьярыма-ж і лаянка й шум.
Колькі распачы дзікай і злосьці
Прынясьлі мне нязванья госьці.

— Пішаш ты, вось ня гэтак, а так,
Што ні верш, дык адна любата.
Яшчэ твор не пасьпее выйсьці,
А ўжо хваліць мой першы „крыцік“:

А другі, як праходзіш сялом,
Не нарокам—хаваючы злосьць,
Застаецца заўсёды заднім
І крычыць, што ёсьць моцы—упаднікі!

Я у бок, ён за мною усьлед,
Не дае мне прайсьці па сяле.
І схваціўшы крывую аглоблю,
— Беражыся, крычыць, угроблю!

Ах, ўсё гэта ёсьць лішні абзац,
Ды пра што я хацеў расказаць?

Разагнаўся поэт і апешыў,
І ня тое ён піша у вершах.

Прабачай, дарагая, прабач,
Я на словы вялікі багач.
Вось вышэй невялічкі довад,
Вось чаму памяшаўся на словах.

Ах, скажэце, што сёньня са мной
Была ноч, а цяпер відно.
Ды баліць галава ад бяссонья,
Што са мною, скажэце, сёньня?

Ах, якая трагедыя й жуць,
Што ня роўна на сьвеце жывуць.
Вось за тонкай сыцяной і гардзінай,
Ў сьне салодкім храпе гаспадыня.

Ёй ці дзень і ці ноч, ўсё адно,
Ёй нічога нідзе ня відно.
І пад шоўкавай цёплай коўдрай
Гэтак ціха і млява, і добра.

Раскажы-ж мне, няшчасны поэт,
Да якіх-жа імкнешся ты мэт?

Знаю я, за жыцьцёвую прозу,
Загубіў ты каханьне і розум.

Што-ж, сягонья зусім відно,
Гаспадыня прайшла за сьцяной.
Добры дзень, залатое раньне!
Парываньні мае, парываньні!

28-I—1929 г.

г. Менск.

ПОЭТЫЧНЫЯ ЗАПІСКІ

УСТУП

Нам прайшоўшым бураломы,
Прыпадаўшым долу нізка,
Будзе блізка і знаёма
Поэтычная запіска.

Наша мэта—перамога,
Не здамося мы ніколі,
Хоць пырэю вельмі многа
Парасло на нашым полі.

Заскародзім лапушыны,
Вытруцім чартапалохі.
Мы сусьвет узварушылі
Дзеля новае эпохі,

Нам, прайшоўшым бураломы,
Прыпадаўшым долу нізка,
Будзе блізка і знаёма
Поэтычная запіска.

ЗАПІСКА

Пакой пусты,
І я сяджу адна.
Глухая цішыня
І пустата ў жаданьнях.
І дзе ты, дружа мой,
З цямна і да відна
Растрачваеш сябе
Ў бязьмэтных парываньнях.

Падумай сам,
Ну дзе наша жыцьцё?
Завянуць радасьці,
Якіх бяз меры шкода.
Сяджу адна, і душыць нябыцьцё,
А ты дзесь лётаяш
Па ўсякіх ваших сходах.

Павер, каханы мой,
Павер, што для мяне

Бязмерны жах такая адзінота.
І толькі вецер часам скалане
Крыклівым скрыпам нашыя вароты.

І я выходжу часта сустракаць
Пустую вуліцу і дзікі брэх сабачы.
А людзі болей сталі наракаць,
Што я жыву
Зусім за ўсіх іначай.

Сам уяві,
Якім ты быў і ёсьць,
Старыў сабе закон
І сьлепа ў гэта верыш.
Іван Іванавіч
Залез цяпер у трэст,
Муж Люсі хутка будзе інжынэрам.

Вось паглядзі,
Суседзі як жывуць.
Ці-ж можна параўнаць?
Цьвіце жыцьцё лілей.
А ты забіў сваю дурную галаву
Нікому непатрэбнаю ідэяй.

І цяжка так табе мне давясці,
Што сьвет увесь
Адзін не перавернеш,
Што шчасьце
Толькі раз бывае у жыцці,
Што моладасьць бывае
Раз напэўна.

Ды што казаць,
Чаму цябе вучыць,
І што зрабіць
Тут могуць мае жальбы.
Вось ты дарогаю сваёю ідучы
За дробязь
Ўсю маю навуку запраўдаў бы.

Яшчэ раз давяду,
У трэст палез Іван.
І шчасьце пэўна ўсьміхнецца Лідзе,
А ты такі вялікі грубіян,
Маіх ўсіх блізкіх
І знаёмых зьненавідзеў.

Які вялікі жахі
Які у сэрцы боль,
Адным адна

І часта, часта сьніцца,
Што я і ты
Далёкі між сабою,
Што я і ты
Чужыя чужаніцы.

Мой любы, адкажы,
Навошта партбілет?
Ня хочаш адказаць,
Які-ж ты, брат, наіўны.
І ён ляжыць ў цябе
Бяз ўсякіх простых мэт,
І пэўна дзешавей
За мой копэратыўны.

Даклады ўсе твае
Ня зблізяць пэўна нас,
І сходы давядуць
Якраз да самай ручкі.
Хоць ты-б хадзіў на іх
З цямна і да відна,
Заробіш пэўна менш
Ад спэцаўскай палучкі.

І вынік вось такі:
— Дай руку... руку дай...

Інакш у нас,
Бясспрэчна, быць ня можа.
І толькі, ведаеш,
Да болі мне шкада,
Што мы сустрэліся
Ў такое бездарожжа.

Інакшым я ўспрымаю гэты сьвет,
Ты крочыш вёрстамі.
А я сьцігаю ў мілях.
Жадаю ўсё-ж
Зьдзяйсненьня вашых мэт
З паклонам

Ліля.

АДКАЗ

Твар твой белы, як першы сьнег,
І такія няхітрыя вочы,
Што здалося вось сёньнячы мне,
Ты па шчырасьці гутарыць хочаш.

Ды ня цяжка цябе зразумець,
Каб адказ быў і шчыры і просты.
Што-ж, апала вясновая цьвець,
І пастукала ў дзьверы ростань.

Я пшчоты таксама цаню
Ды другою зусім цаною.
Я цябе і цяпер ня віню,
Што ты попlech ня ішла са мною.

Вам ня суджана далей пайсьці
Цёплай спальні з мяшчанскім уютам,
Вам ня дадзена ведаць ў жыцьці,
Што такое змаганьне, пакута.

Вось таму уяўляеш жыцьцё
Толькі ў модах, навейшых модах.
Вось таму страхата, нябыцьцё
Надзвычайнае ў нашых сходах,

Што-ж сумленьне?
Ня кідай яго,
Кажаш радасьці ў працы ўсё-ж мала.
Так, спалохацца ёсьць чаго
Перад новай сусьветнай навалай.

І калі разгарыцца пажар
І ўся гніль паляціць трухою,

Бязумоўна, ня прыйдзе змагар
Прытуліцца пад вашай страхою,

Не шкадую ніяк, анічуць,
Ты растала, як дым папяросы.
Не хачу, аніяк не хачу
Насьміхацца над вашым лёсам,

Бо Іван твой і Люся, і ты
Гэта сьмецьце у збожжы жменя.
Адкажу я на вашы лісты:
Грубы мы, што й казаць,
Бяз сумненьня.

Што-ж шукай цяплыні новых сьцен
Нязвычайных шукай любошчаў;
І ў той час, як прасьветліцца дзень,
Знойдзеш толькі струхнелыя мошчы.

Вам ня дадзена далей пайсьці,
Цёплай спальні
З мяшчанскім утулкам.
Вам ня дадзена ведаць ў жыцьці,
Што такое змаганьне, пакута.

Вам ні кроку на новы прасьцяг,
Вам тупець, застываць на гэтым.

. . . . .
Ну, а я, ўсё-ж пайду на прасьцяк
Да выразнай і простаі мэты.

Кастрычнік, 1928 г.

Менск.

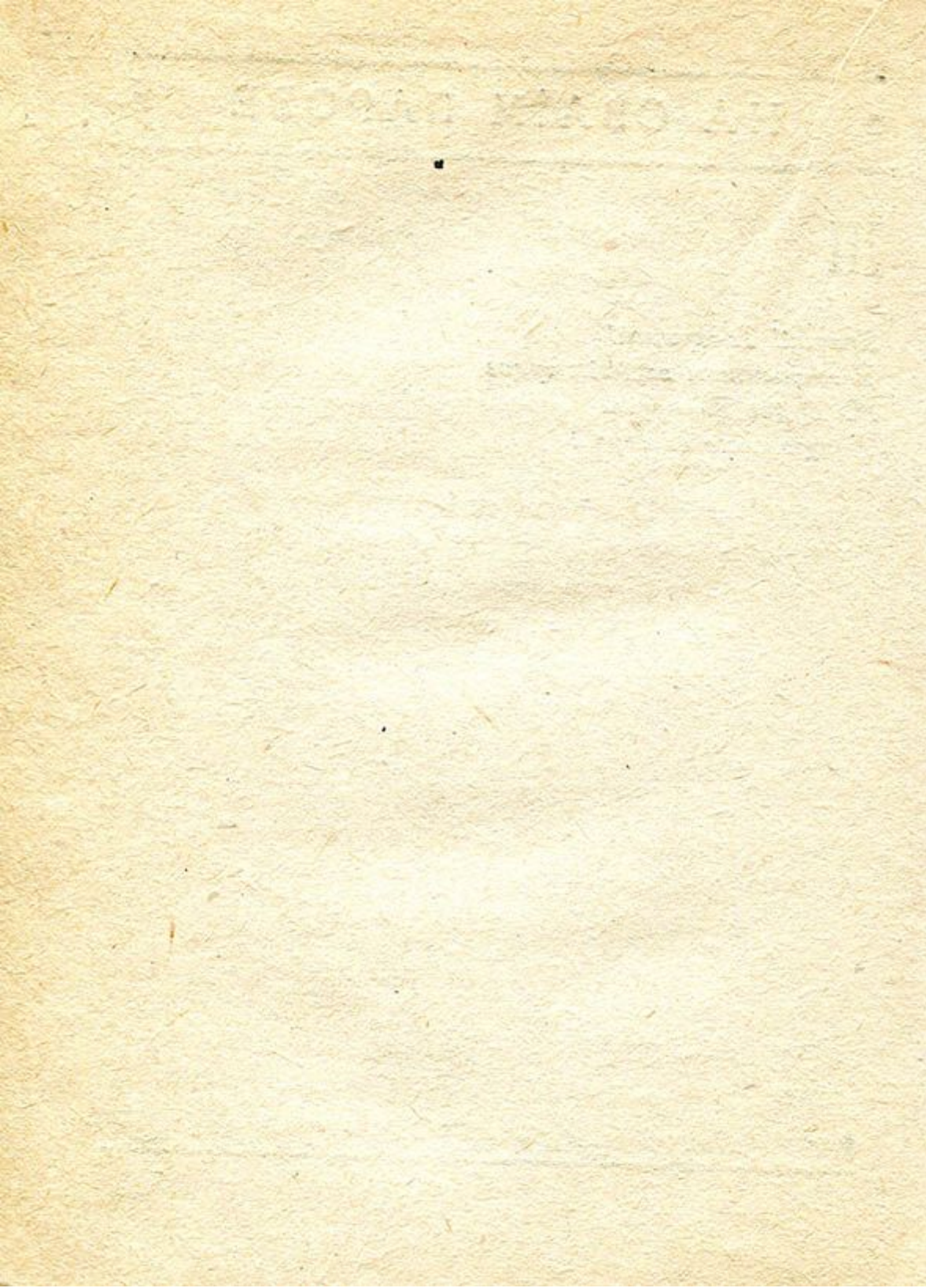
НА СВАЇМ ПАРОЗЕ

III

*Браткі! Таварышы!
У машынным звонкім гудзе
Ня будзе Беларусь
Лапцюжнаю стаяць...*

ПРАЗ ДЗЕВЯЦЬ ГОД

Я тут з ахапкам новых слоў,
Вакол знаёмыя вяскоўцы,
Дык, добры дзень, маё сяло,
Сябры мае і комсамольцы!

І колькі-ж зьмен сягоньня ў вас
Нясуць эпохі новай плыні;
Стаіць пустэльнаю царква
І новых некалькі будынін.

На новай—шылда „Сельсавет“,
А на другой—„Чытальня-хата“
Ідзе эпохі новай цьвет—
І піонэры й акцябрата.

Ну, не спазнаць! Жыцьцёвы вір
Зьвярнуў паданьні аж спрадвеку.
— Скажы мне, браце павадыр,
Як тут папасьці у ячэйку?!

А хто цяпер ваш сакратар
І як вы з метадамі працы,
І як сумела бедната
Адпор настраям даць кулацкім?

Ці ёсьць тут моцнае ядро
Сярод сялянскага актыву,
Які вялікі абарот
Ў вясковым важным „пераціве“?

Я гэтак рад, я гэтак рад,
Што ў вас да хлеба і закраса,
Што трактар будзе вам араць
Палі шырокія колгасу!

Што ў вас талковы сельсавет
І ладзіць добра з комсамолам,
Што хоча ведаць ўвесь сусьвет
Вясковая цяпер ў нас моладзь.

Сябры мае!
Я гэтак рад...
Ня ведаю, як прывітацца...
Я загляну цяпер назад,
Як расквітае мая праца.

Браткі мае!
Які настрой,
Якія палкія імкненні!..
Расьце эпохі новай строй
Ён ў іскраметных ўвесь праменьнях.

І працы даўнішняй сьляды
Ўзышлі і вырасьлі на дзіва.
Так блізка новыя гады,
Так блізка новае ў вас жніва.

Калі ж на землю зыдзе змрок
І праца на пакой прыляжа,
Я вам навін прывёз здалёк
Прыходзьце, ўсё тут перакажам!

Я тут з ахапкам новых слоў,
Я сын ваш, любыя вяскоўцы!..
Ах, добры дзень, маё сяло,
Браткі мае і комсамольцы!..

1927 г. Капыль.

ВОБРАЗЫ

Сюды буганы прыляцелі заўчора,
моцна крычалі над сьнежнасьцю соннай.
мёртвая постаць рукой сэмафора
Стрымала разьбежнасьць паслушных вагонаў.

Пракладзены шлях. І вужакамі рэйкі
Змыкалі пляцформы разьбітых разьездаў.
І поўзалі ў стогнах і муках калекі,
Кусалі зубамі ад злосьці жалеза.

Гарэлі вакзалы. І чорная хмара
Ахутвала землю гаркотаю дыму.
Пакінула рота свайго комісара
Ў сьмяротным, гарачым, апошнім уздыме.

А даль так туманна
Прывагнасьць, змаганьня,
Хоць ногі разьбіты—
— Ёмкненьні-ж наперад!

І кліча чырвонае сьветлае раньне
Непераможнаю верай.

І постаць ўзьнялася.

І шпалу за шпалай

Лічылі апухлыя зноўку калені.

Навокал такая бязьмежнасьць ляжала,

Туманнае мэты здаваліся цені.

А над галавою дыханьне пажару

І холадам вабяць бліскучыя рэйкі.

Бязьмерна балючая горкасьць цяжару,

І ногі разьбітыя ў шчэпкі.

Ах, млявасьць...

І мэты жаданае цені,

Бязьмерны салодкі такі адпачынак

Дзівоснае дзікае ў вуху трымценьне,

І вочы зачынены.

Сюды груганы прыляцелі заўчора

І моцна крычалі над сьнежнасьцю соннай.

А мёртвая постаць рукой сэмафора

Стрымала разьбежнасьць паслушных вагонаў.

27-ІІ—29 г.

Менск

Зіма. І сьнежныя сумёты,
Палі, сьнягі і зноў палі.
Ваўкі ў страшэннай адзіноце
З віхурай песьні завялі.

І неабдымныя прасторы
Заснулі ў мёртвым ціхім сьне,
Куды ні глянь, сінее мора;
Ня мора—белы срэбны сьнег.

Вось гукі бліжай. Недалёка
Мільгнула воўка галава.
Пустэльнію сонную навокал
Ён будзе сеньня вартаваць.

Ў мароз сіберны і калючы
Ён кінуў сонны ціхі лес:

І можа сьмерць сваю налучыць
Альбо пажыву на сяле.

А сьнег хрыпіць пад палазамі,
Не разабраць крыклівы тон.
І замець круціць—сыпле замець
Срабрысты сьнег на паліто,

Люблю зіму і сьпеў мяцеліц
А ўсё-ж, дзядок, гані скарэй.

.....

Разьвесіў белыя кудзелі
Марозны іней на дварэ.

Вось хата, цёплы родны вугал,
А на стале пахучы хлеб.
Знайду тут ворага і друга
І блізкага ў сваім сяле.

Няхай асудзяць—перасудзяць
Бяздомны мой брадзячы лёс.
Я гэтым блізім бедным людзям
Паклон з краёў далёкіх нёс.

Мы заўжды йдзем да сьветлай мэты,
Пад новым сонечным сьвітаньнем.
Ёсьць неабдымнасьць у сьвеце гэтым,
Ёсьць недасяжнасьць ў парываньнях.

Сьнежань, 1928 г
Менск,

Зямля і хлеб

Палі шырокія
Між гліністых дарог,
Там купы хвойніку
Ўздымаюць вышай голаў.
Куды ні глянь—
Макрыца і быльнёг
Таму і каласы пустыя,
І ў засеках гола.

Таму бясхлебiца,
Таму нядоля, мор,
Галоднаю вясной
Ў хлявох здыхае быдла.
І сонца рэдка
Блісьне к нам з-за гор,
І жыць на сьвеце
Прыкра і абрыдла,

Хоць сеем многа мы,
Карысьці ўсё-ж няма.
І зерне карчанее у суглінках.
І першым днём
Галодная зіма
Пустошыць загуменьне
І адрынкі.

Галодны год...
І ў хаце на сталі
Ня хлеб пшанічны,
А ржаныя крохі.
І парасьлі нядоляй на сяле
Калючыя і дзікія
Чартапалохі.

— Ну што-ж, зямелька,
Крыўдзіш моцна нас.
Куды ня ступіш,
Проста не шанцуе.
Ці-ж сьпіну мы ня гнём
Сьцямна і да відна,
І ці заўзята
Ў полі не працуем.

Чаму-ж такі,
Куды ня йдзі, ня глянѣ,
Мізэрны колас
Гутатаюць ветры?

. . . . .
І адгукнулася ўзараная зямля
І водгукам прарэзала паветра:

— Не вінавата я
За ваш бядацкі лёс,
За голад,
Холад
Ў вашых бедных хатах;
Што прападае
Жыта і авёс
У чартапалохах,
Лапухох кашлатых:

Вякамі вы
Смакталі кроў маю
І цела зьнемашчэлае
Без супачынку.
Таму ўраджаі бедныя даю;
Таму пустыя гумны
І адрынкі.

А як магу
Я колас цяжкі даць,
І цырбунок зялёны і высокі.
Абнемагчэла я,
Такая ўжо бяда,
Вы выпілі апошняй моцы сокі.

Вы дайце зараз слова напавер,
І я скажу ад чыстага вам сэрца:
„Вось тое,
Што пасееце цяпер,
Якраз увосень
На палёх сажнецца“.

Лепш дайце жыць,
Вы ежы дайце мне!
І досыць ўжо карміць
Багамі і крыжамі,
Я вам пашлю багацьце на гумне,
І на палёх
Вялікіх ураджаяў.

Вы грудзі межамі
Парэзалі мае,
Таму бяз коласа,
Пустое ваша жніва.

А выхад ёсьць,
Сапраўдны выхад ёсьць:
— Прадуйце разам ўсе
Вялікім колектывам.

Ня кланяйцеся вы
Ні богу,
Ні хрысту,
А сьмела ў землю сей
Адборнае насеньне...
Лугі мае
Травою парастуць,
А ў сенакос
Стагі пастануць сена.

І позьняй восеньню
Багатае жніво
Ядраным коласам
Пад ветрыкам ільсьніцца.
І прывітае цёмнае гумно
Пахучую і сьпелую пшаніцу.

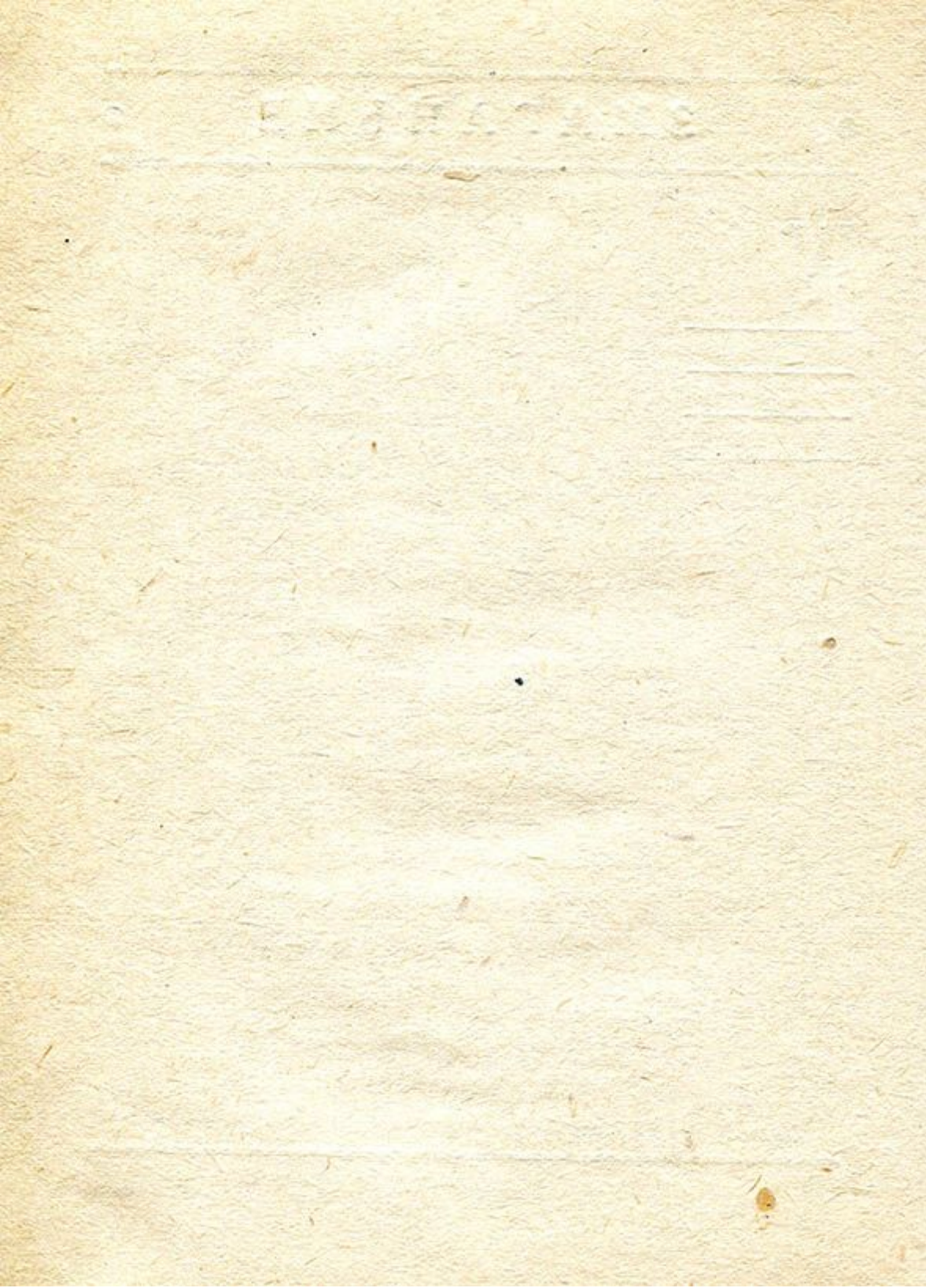
І будуць на стале
Ня крошкі, а пірог,
І радасьць ў хаце

Будзе ў вас бясконцай.
І пераступіць бедны ваш парог
Жыццёвае і радаснае сонца.

Вы дайце жыць,
Вы ежы дайце мне!
І досыць ўжо карміць
Багамі і крыжамі.
Я вам пашлю
Багацьце на гумне
І на палёх
Вялікіх ураджаяў.

3-IV—1927 г.

АЛЕСЬ КАМІНСКІ

1

Пяруны, маланкі, буры
Зьвісьлі па-над краем.
Надышла у гэтай цемры
Рабаўніча зграя.

Хто з пагардай,
З дзікай злосьцю
Енчыць і рагоча?
Што вам трэба, ягамосьці,
Ў цемры чорнай ночы?

Вы куды?!
І да якога
Імкнецеся стану?..
Многа сьлёз людзкіх
Ой, многа!
Лужамі пастане.

Ах, чаму заснула поле,
Людзі што замоўклі?
Ой, адчулі паднявольле,
Кайданы, вяроўкі.

Бура страшная, навала
Чорная з Заходу.
Надышла, запанавала
Над маім народам.

Дзень і ноч стагналі людзі
І гарэлі хаты.
Прыдушылі моцна грудзі
Польскія салдаты.

Рабаваці скарбы нашы
Дык паны сумелі,
а краіне Беларусі
Кайданы надзелі.

Ой, браткі!
Маёй краіне
Цяжка пад прымусам.
Хоць ў змаганьні і загінем,
А змагацца мусім.

Выйдзем ў поле на загоны
З панствам паспрачацца.
Ой, як цяжка пад прыгонам
Жыць і працаваці.

Ой, як цяжка,
Ой, як цяжка
Лёг на грудзі камень.
Захавана наша воля
Моцна пад замкамі.

Перад панам і падпанкам
Цяжка на каленях.
І ніхто ня дасьць самохаць
Наша вызваленьне.

2

Край мой, край
Лясоў і пушчаў,
Шыр балот і поля.
Захаваў ты ў сваіх гушчах
Нашае падполье.

Гушчарня, кругом ядловец,
Дзікіх птушак піскі.

Тут начуе комсамолец
Наш Алесь Камінскі.

Калі-ж сонца на заходзе
Ды за лесам кане.
Да яго тады прыходзяць
Нашыя сяляне.

Помсты,
Помсты ўсім зладзеям!
І ў такім настроі,
Мы на панства „дабрадзеяў“
Рыхтавалі зброю.

Выглядае сірацелым
Край абрабаваны.
І збіраюцца да лесу
Моўчкі партызаны.

Ня шумі, сухі сасоньнік,
Не хавайся, сонца.
Будзе бойка,[!]
Будзе сёньня
Страшная бясконца.

Эх, і вольна-ж ў полі дыхаць,
Годзе смутку, годзе!
Прабірайся, хлопцы, ціха,—
Вораг на дарозе.

— Або жыць,
Або загінуць
Ў гэтым цёмным лесе.
Дык вядзі-ж нас за краіну,—
Сказалі Алесю.

Хлопцы, хлопцы!
Воля будзе
Ціха, і ня хныкаць...

. . . . .
І рыпела па дарозе
Паранае лыка.

З

Ой, паўсталі галадранцы
„Езу, хрысту, богу“
І вядзе Алесь паўстанцаў
Нязьлічона многа.

У маёнтках і палацах
Загулялі „пеўні“.

Эй, здабудзем сабе працу
Вольную—напэўна.

Загубілі паны голаў,
Загубілі розум.
Пакідалі на дарогах
Зброю і абозы.

Паднялі паны трывогу,
Што Алесь Камінскі
Атрымае дапамогу
Аж у самым Менску.

Дык трымайся-ж, брат Алесю
Пападзеш ў засаду.
Ня прыкмеціў ты, што ў лесе
Рыхтавалі здраду.

Сьцерагчыся трэба воўку
Ад такой апалі,
Бо паны табе вяроўку
Ўжо нарыхтавалі.

Ой, Алесю!
Ўсё прапала,
Ня прыгледзеў здраду.

. . . . .

І жаўнеры наступалі
Па бакох
І ззаду.

4

То ня вецер ў полі вые,
Ня віхура плача.
То сустрэлі вартавыя
Ліха, няудачу.

Ля апошняга паўстанку,
Аж пад самым Менскам.
Тут папаўся рана-ранкам
Партызан Камінскі.

Нязьлічона наляцела,
Варанья ліхога,
Вырывалі бела цела,
Зьдзекваліся многа.

— Ці ты скажаш нам сягонья,
Ці скажаш па-людзку,
Колькі ў вас цяпер чырвоных
Ў Слуцку і за Слуцкам?

А ня скажаш,
Сучы сыну,
Песьня будзе сьпета...

.....

.....

Я ня здраднік Беларусі,
Краіне Саветаў.

Білі, білі шампаламі
Зранку і да ночы.
І ліхімі груганамі
Выдзяўбалі вочы.

А калі на дол пялёнкі
Туманы паслалі,—
Павялі ў бярэзьнік тонкі,
Там і расстралялі.

5

Шмат загінула за волю,
Шмат у лапах воўчых.
Шмат пральюць крыві на полі
За сялян, рабочых.
Слава тым,
Хто ў бойцы згінуў

І пад панскім спудам.

• • • • •
Сымболом па ўсёй краіне
Стануць Сталінбуды.
Зарасла адна магіла
Ля шляху да Менску.

• • • • •
Я схіляюся прад ёю,
Барацьбіт Камінскі.

Сьнежань, 1927 г.

Чырвоная сталіца

Вянкі гісторыі
Уславлі твой лёс.
Яны упісаны
Ў славутыя старонкі кнігі.
О, колькі,
Колькі здзекаў перанёс
І колькі калацілі грудзі землядрыгі.

Тут што ні пядзь,
Тут што ня ступіш крок,
Бацькоў і прадзедаў курганішчы-магілы.
Яны як быццам-бы
Прыходзілі знарок
Пакласьці тут
Жыцьцё,
І волю, сілу.

Гісторыя змалола косьці іх,
І ў ежу аддала

Зямельнаму скляпеньню,
Каб ў вуліцах тваіх
Заўсёды рух ня ціх,
Каб гулка адгукалася каменье.

Гады ішлі.
Ўзрастаў за мурам мур,
Адны прыходзілі,
Адходзілі другія.
І кожны гаспадарыў,
А таму—
Вывозілі ў кішэнях залатыя.

Адзін сьпяшаў
З багацьцямі ў Маскву,
Другі з паклонамі
Хутчэй імчаў у Рыгу.

Дзяды-ж ў ярмо
Ўсадзіўшы галаву,
У камень залейдроўвалі Нямігу.

Расьлі муры.
Расла у сэрцы злосьць;
Галота,
Бедната,

Ня людзі,
А калекі...
Браткі, паўстанем!!

.....
.....

Зноў не павязло,
І куляй ворага
Забіт у Вільні Лекерт.
Рэакцыі бязьмернай, жорсткай здань,
За рогам вока
Зоркае жандара.
Ледзь толькі ўзыйдзе
Сонечная рань,
Як раптам
Чорнае навалы
Прыдуць хмары.

А час бяжыць...
Ня зьлічыш дзён такіх,
Што сэрца без нажа
Катуюць і тыраняць...

.....
.....

І ў Менску на пляцы:
Палкі,

Палкі,
Палкі,
На Аўстрыю!
На туркаў,
На „Германію“.
Ішлі,
Змагаліся,
Цякла ракою кроў,
У начную ціш
Бабухкалі гарматы.
Краіна-Беларусь,
Даваючы сыноў,
Праклёны пасылала
Моўчкі катам.

А Менск заціх,
Чакаючы цяпер,
Што будзе вызвалення хутка бура.
Захараўская сьпіць...
Заснуў бяздомны сквэр.
Хавай дабро,
Уласну сваю скуру.

Ізноў ідуць,
Бяз меры, без канца;
Гарматы і абоз,

Шынэлі і шынэлі.
Давайце пораху!!
Сьвінца!
Сьвінца!
Сьвінца!
Накормім ўсіх,
Хоць тыднямі ня елі.
Ламі!
Рабуў!
Крышы!
Хапай!
Бяры!
А што ня зьнішчыш,
Дык пускай пажарам.
. . . . .
Закрылі хмары
Бляск начных зарніц.
Куды ня глянь—
Усюды:
Хмары,
Хмары.

І рухалі муры,
Зьвіхаючы хрыбты,
І на зямлі

Зяхалі горкім дымам.
Няведамых людзей
Ламаліся шчыты,
Ў вялікіх парываньнях
І уздыме.

Адходзілі адны,
Праходзіў новы полк,
Праз цела раненых
І голавы забітых...
І зноўку людзі пралівалі кроў,
На менскіх вуліцах
На камяніцах,
Плітах.

Усход гарэў змаганьнем перамог,
Вялікай барацьбою
І імкненьнем.
Шукалі людзі каляін-дарог
Да новага жыцця
І вызвалення.
І вось прыйшоў
Жаданы шчасны дзень.
— Улада ўся рабочаму савету...
. . . . .
На вуліцах людзей

Їдзе!

Їдзе!

Їдзе!

Яны нясуць паклон

Краіне сонца,

Сьвету.

Ўзьняліся вежы

Новых фабрык,

Труб.

Ї на касьцях загінутых змаганцаў

Спаткалі людзі

Новую зару,

Пачулі новыя гудкі

Электрастанцый.

Ї зноў растуць муры.

Цьвіце,

Красуе Менск,

Захараўская тая

Ї ня тая...

Ї новым шчасьцем

Паласнуў прамень

Ад новага

Бліскучага трамваю.

А хутка прыйдзе час,
Узьнімем фабрык строй.
І хто пажар рабіў,
Прыедзе той дзівіцца.
Што тут ня дарам
Пралівалі кроў,
Што Менск сапраўдная
Чырвоная сталіца.

Што тут,
Дзе быў нядолі плач
І скрух,
Дзе кожны пан
Быў госьцем
Беспатрэбным.
Узьнімаюць галаву
Вышэй
Ўгару,
Ўгару,
З жалеза і бэтону
Небаскрэбы.

І той народ,
Што крыж няволі нёс,
І паміраў нявольнікам
Пад крыжам,

Спаткаў сягонья
Лепшай долі лёс,
І сам сабе
Законы сёнья піша.

Каменным волатам
Ты на касьцях узрос
І над табой
Грымелі навальніцы,
Вянкі гісторыі
Уславілі твой лёс,
І Менск стары—
ЧЫРВОНАЯ СТАЛІЦА.

Творчая ноч	61
Неадасланы ліст	67
Прыход музы	70
Поэтычныя запіскі	74

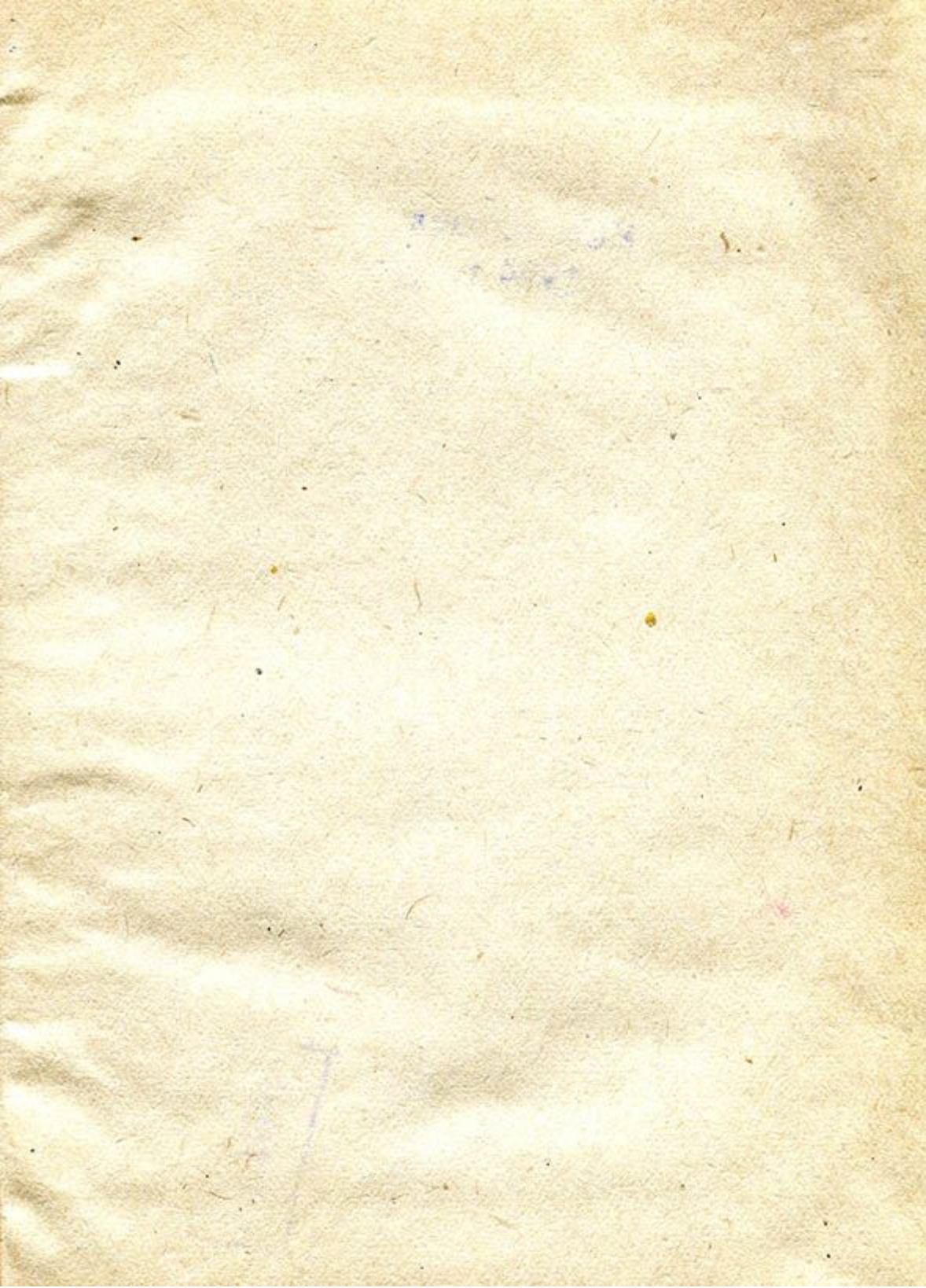
НА СВАЇМ ПАРОЗЕ

Праз дзевяць год	85
Вобразы	88
Зіма і сьнежныя сумёты	90
Зямля і хлеб	93

З М А Г А Н Ь Н Е

Алесь Камінскі	101
Чырвоная сталіца	110

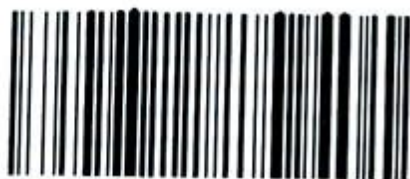
Бел. андзел
1994 г. ▲

1964 г.

ЦАНА 85 кап.

Пераплёт 15 к.

80000003 1 19 18 1

РЫТМЫ РЫТМЫ РЫТМЫ РЫТ

